

Jaarbericht 2023

Voorwoord

Als er een woord is dat ons werk in 2023 samenvat, dan is het wel urgentie. De ene crisis - corona - was nog niet voorbij of de volgende diende zich al aan. We hebben het over de klimaatcrisis. Het jaar 2023 verbrak een recordaantal warmterecords en maakte zo pijnlijk duidelijk wat er aan de hand is met de natuur en het landschap.

Die urgentie hebben we op vele manieren uitgedragen en vormgegeven. Denk aan onze publiekscampagne *Van ego naar eco* met dat prachtige beeldmerk dat door onze vaste vormgever Subsoda gemaakt is.

2023 is ook het jaar dat we samen met vijf andere groene organisaties uit Utrecht de Natuurvisie Utrecht 2050 publiceerden. In de Natuurvisie laten we zien hoe we het tij kunnen keren. Als we willen.

In 2023 lanceerden we ook onze nieuwe slogan *Het is jouw wereld* waarmee we een appel doen op eigenaarschap en verantwoordelijkheid als het gaat om het verbeteren van je leefomgeving.

Van een iets andere orde, maar niet minder belangrijk, is de beweging bij erfgoed die wordt samengevat in het verdrag van Faro. Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat erfgoed echt van ons allemaal wordt. Dat alle verhalen verteld worden die verteld moeten worden? Zonder al te sturend en dwingend te zijn.

2023 was het jaar waarin de afschaffing van de slavernij herdacht werd. Op verschillende manieren hebben wij hier ons steentje aan bijgedragen. Door onderwijsprogramma's te maken, verhalen over slavernij op te halen zodat deze zwarte bladzijde uit de geschiedenis ook een plek krijgt in ons eigen verhaal.

Het is teveel om op te noemen. Laat je inspireren. Het is jouw wereld.

'Het is jouw wereld'

Met de slogan 'Het is jouw wereld' willen we mensen in laten zien wat er aan de hand is in het landschap en erfgoed, wat er nodig is en hoe iedereen kan meedoen. Veel organisaties en vrijwilligers doen al mee en wij ondersteunen hen hierbij met publieksbereik, advies, nieuwe kennis via cursussen en lezingen. Daarnaast verbinden we organisaties en mensen aan elkaar. Via campagnes stimuleren we niet alleen mensen, maar ook bedrijven om mee te doen. Zij kunnen helpen door kennis te delen, mee te helpen in de natuur of door te doneren.

Beleidsperiode 2021–2024

We bevinden ons in het laatste jaar van de beleidsperiode 2021–2024 en zijn ook al volop bezig met plannen voor de toekomst. Ook in de nieuwe beleidsperiode willen we inwoners van de provincie Utrecht zich verbonden laten voelen met het landschap en erfgoed in de eigen omgeving. In 2023 stelden nieuwe visies op voor onze programma's Vrijwilligers, Natuur en landschap, Erfgoed en Erfgoededucatie. Hierin is ook aandacht voor integrale ideeën om als Landschap Erfgoed Utrecht zoveel mogelijk impact te kunnen maken.

Thema's

We vinden het belangrijk om te weten wat inwoners van de provincie Utrecht nodig hebben en volgen daarom nauwlettend de actualiteit. Ons werk richt zich op thema's als digitalisering, klimaatverandering, de betekenis van erfgoed en participatie.

Natuur en landschap

Het landschap en de natuur in de provincie Utrecht beheren en behouden, dat is wat wij willen en waar wij voor staan. Samen met zo'n 10.000 vrijwilligers zorgen we hiervoor. We houden Klompenpaden begaanbaar, brengen meer groen in de buurt, werken aan het vergroten de biodiversiteit en beschermen weidevogels.

Het Groene Verkiezingsdebat

Een volle zaal bij het Groene Verkiezingsdebat op 15 maart 2023. In de aanloop naar de verkiezingen van de Provinciale Staten debatteerden twaalf politici over natuur en milieu.

'De Natuurvisie Utrecht 2050 is een mooi samenwerkingsproject'

Het Groene Verkiezingsdebat organiseerden wij samen met IVN Natuureducatie, Natuur en Milieufederatie Utrecht, Natuurmonumenten en Utrechts Landschap.

De Utrechtse Natuurvisie 2050

Hoe geven we de natuur in de provincie Utrecht een toekomst? Dat is de grote vraag die wij en vijf andere organisaties in de Natuurvisie Utrecht 2050 beantwoorden. Tijdens de zomerborrel van de Utrechtse groene organisaties op 7 september werd de visie gepresenteerd. Bestuurders van gemeenten, provincie en waterschappen namen de visie in ontvangst. Aan de hand van zes gebieden beschrijft de natuurvisie de sterke en zwakke kanten van de verschillende landschapstypes in de provincie en wat er nodig is om de natuur in de provincie Utrecht te helpen.

Droogteonderzoek

Op 22 maart werd het droogteonderzoek gelanceerd. In het onderzoeksproject van Universiteit Utrecht en Landschap Erfgoed Utrecht zijn proefveldjes met verschillende grasmengsels ingezaaid. Er wordt onderzocht welke grassoort het best bestand is tegen droogte.

'Klompenpaden blijven populair'

Klompenpaden

Wandelen over Klompenpaden was ook in 2023 weer populair. Ruim 750 duizend wandelingen werden er gemaakt. De 34 Utrechtse paden liggen er altijd schitterend bij dankzij de vrijwilligers die zorgen voor het onderhoud. We onderhouden contact met de coördinatoren, vrijwilligers en grondeigenaren en werken ook aan de ontwikkeling van nieuwe paden.

De zwarte sachembij, John Smit.

Behoud van de wilde bij

Om de populatie van twee bijensoorten die nog maar schaars voorkomen in de provincie toe te laten nemen, startten we twee projecten. De bijen die we helpen zijn de blauwe metselbij en de zwarte sachembij. De eerste soort komt nog voor op Landgoed Bredius in Woerden, de tweede rond het gebied Kwinteloijen in Rhenen.

Cursussen

in 2023 vonden 21 cursussen plaats: vier keer de cursus veldhulpverlening, twee keer bosmaaien, elf keer motorkettingzagen, twee keer maaien met de zeis en twee keer heggenvlechten.

De cursus Maaien met de zeis op 30 september 2023.

Bijzondere Buitendagen

Om interesse te wekken voor vrijwilligerswerk in het groen organiseerden we elf Bijzondere Buitendagen. Iedereen kan meedoen! In 2023 waren er ruim 200 deelnemers.

Natuurwerkdag

In de provincie Utrecht kwamen op 3 en 4 november 996 mensen in actie voor de natuur. Volwassenen en kinderen. Op 50 plekken in de provincie werd geknipt, geknot, schoongemaakt of opgeruimd. Wij zorgden voor ondersteuning, werving en gereedschap.

Lucie Cowles met kinderen van Basisschool uit Langbroek.

Andere projecten Natuur en landschap

- Diverse projecten met LandschappenNL
- Aanvalsplan landschap
- Advisering gemeenten
- Ontwikkeling Klompenpaden
- Kleine Landschapselementen
- Plan Boom
- Praktijknetwerk bloeiende bermen

Erfgoed

In de provincie Utrecht is veel moois te vinden en te doen. Musea, archieven, kerken, buitenplaatsen, historische verenigingen, molens. Veel van deze erfgoedinstellingen ondersteunen wij met advies. Samen met vrijwilligers zorgen we voor het behoud en beheer.

Utrechtse Erfgoeddag

Ruim 200 deelnemers genoten op woensdag 7 juni op de Utrechtse Erfgoeddag van topsprekers, workshops, stadswandelingen en een bezoek aan DOMunder en Paleis Lofen. Deze derde Erfgoeddag had als thema digitalisering. Tijdens deze dag kan iedereen kennismaken met het erfgoedveld in de provincie Utrecht. Wij lieten zien wie de spelers zijn en wat er nodig is om erfgoed te behouden en beheren. De Utrechtse Erfgoeddag is georganiseerd in samenwerking met de Universiteit Utrecht.

Dagvoorzitter Kirsten Paulus in gesprek met de deelnemers aan de Utrechtse Erfgoeddag.

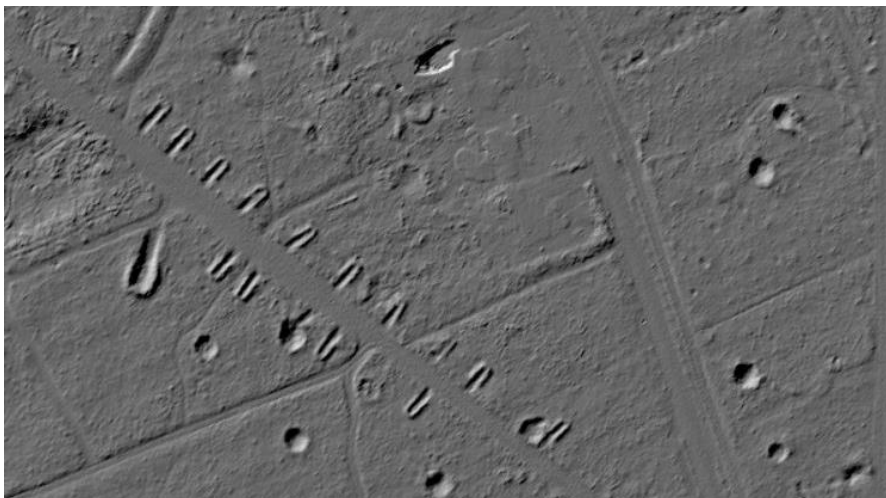
Erfgoedprijs

De Utrechtse Erfgoedprijs 2023 werd gewonnen door Erfgoedcentrum Vroeger en Nu uit Driebergen. Het centrum kreeg de prijs voor het plan om gedichten van de vroeg gestorven dichter Alex Gutteling op muziek te zetten en online toegankelijk te maken voor een groot publiek. Vanaf de Erfgoeddag konden inzendingen voor de Utrechtse Erfgoedprijs worden gedaan. Deelnemers konden inzenden hoe zij werken aan digitalisering. De winnaar ontving € 1.500,-, extra publiciteit en een mooi artikel op verhalenplatform UtrechtAltijd.

‘Erfgoedcentrum Vroeger en Nu uit Driebergen winnaar Utrechtse Erfgoedprijs’

Scars of War: vrijwilligers vinden duizenden restanten WOII
 Burgerwetenschappers ontdekten op LiDAR hoogtekarten 251 loopgraven en loopgraafcomplexen, 3.916 locaties met

(vliegtuig)bomkraters en 677 munitiedepots. Zij deden mee aan het project Scars of War naar overblijfselen uit de Tweede Wereldoorlog. Scars of War leverde veel nieuwe inzichten over deze periode op. De resultaten van het onderzoek maakten het ook mogelijk om het erfgoed beter te beschermen.

Lidar hoogtekartje met bomkraters en schijnvliegveld.

Netwerkbijeenkomsten

Om medewerkers en vrijwilligers van musea, historische verenigingen en archieven te inspireren, elkaar te laten ontmoeten en nieuwe kennis te geven, organiseren we netwerkbijeenkomsten voor musea, historische verenigingen en archeologievrijwilligers.

Netwerkdag historische verenigingen

Op zaterdag 14 oktober verzamelden veertig vrijwilligers van historische verenigingen zich in het Academiegebouw van Universiteit Utrecht. Zij voerden discussies over de rol van de verenigingen en het bereiken van (nieuwe) doelgroepen. Dit leverde veel nieuwe kennis en inspiratie op. De netwerkdag werd samen met de Historische Vereniging Oud-Utrecht dat in 2023 haar 100-jarig bestaan vierde. De deelnemers aan de netwerkbijeenkomst waren ook uitgenodigd voor het symposium ter gelegenheid van dit jubileum.

Mooie discussies tijdens de netwerkdag historische verenigingen.

Meldpunt en spreekuur Archeologie

Het Meldpunt Archeologie kreeg 8.270 vondstmeldingen. Veel meldingen kwamen uit de gemeente Bunnik, Houten en Wijk bij Duurstede. De vondsten zijn samen met de archeoloog van Landschap Erfgoed Utrecht ingevoerd in de database Portable Antiquities of the Netherlands (PAN). Op de eerste woensdag van de maand is het archeo-spreekuur bij Castellum Hoge Woerd in Utrecht.

Onthulling ANWB-bord Neder-Germaanse Limes door gedeputeerde Rob van Muilekom

Kennis- en netwerkdagen Romeinse Limes

Met twee grote evenementen kreeg de Neder-Germaanse Limes veel aandacht in 2023. De Limes Kennisdagen voor vrijwilligers op 26 oktober en de landelijke Limesdag van 1 november voor bestuurders en andere betrokkenen zorgden ervoor dat de noordgrens van het Romeinse Rijk letterlijk en figuurlijk weer beter op de kaart staat. Tijdens de landelijke Limesdag bij Fort Vechten werd het Unesco ANWB-bord onthuld door Rob van Muilekom, gedeputeerde van de provincie Utrecht.

Verhalenplatform UtrechtAltijd.nl

Met een jaarlijks bezoek van 161.000 op de website en een stijging van twintig procent op sociale media, zit verhalenplatform UtrechtAltijd in de lift. In 2023 waren op het verhalenplatform extra veel nieuwe verhalen over immaterieel en maritiem erfgoed, migrantengeschiedenis en het slavernijverleden. Er waren ook nieuwe samenwerkingen; met Utrecht Time Machine, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en de Emigratie generatie. Daarnaast nam UtrechtAltijd deel aan publieksactiviteiten zoals de Nacht van de Utrechtse Geschiedenis, de Utrechtse Erfgoeddag en de Netwerkbijeenkomst voor Streekmusea.

Andere projecten Erfgoed

- Meldpunt archeologie
- Netwerk buitenplaatsen (PUB)
- Netwerk historische verenigingen en archieven
- Netwerk musea
- Romeinse Limes
- Erfgoedvrijwilliger (i.s.m. landelijke koepel OPEN)
- Provinciale Erfgoeddag
- Pyramide van Austerlitz
- Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht
- Steunpunt digitalisering

Erfgoededucatie

Er zijn talloze mogelijkheden om kinderen in contact te brengen met erfgoed; op school, in het museum of bij andere erfgoedinstelling. Wij maken erfgoedprogramma's en lessen voor leerkrachten in het basisonderwijs. Daarnaast helpen we erfgoedinstellingen om hun verhaal aan kinderen te vertellen.

Herdenkingsjaar Slavernijverleden

Op 1 juli 2023 begon het Herdenkingsjaar Slavernijverleden. Samen met Kunst Centraal zetten we op een speciale website lessuggesties, boeken-, kijk- en luistertips, voorstellingen op een rij die aansluiten bij het thema. Elke maand delen we de tips via sociale media.

Cultuurprogramma

Met het Cultuurprogramma bereiken we 70 procent van de basisscholen in de provincie Utrecht. We laten leerlingen kennismaken met elementen uit hun culturele omgeving. Projecten worden altijd in overleg en samen met lokale culturele partners ontwikkeld en uitgevoerd. Mooie voorbeelden uit 2023 zijn Buitenplaatsen voor groepen 7 en 8 in gemeente Stichtse Vecht, de Nieuwe Hollandse Waterlinie voor groepen 6 in Bunnik en Van wie is die Koffer? Voor kleuters in de gemeente De Ronde Venen. Het Cultuurprogramma voeren we uit met Kunst Centraal.

Cultuureducatie met Kwaliteit

We helpen meer dan zestig basisscholen om erfgoed en kunst een stevige plek in hun onderwijs te geven. Wij stimuleren scholen om samen met de leerlingen de eigen culturele omgeving te ontdekken en betrekken. In Cultuurworkshops Erfgoed leerden leerkrachten hoe zij met weinig middelen veel kunnen bereiken.

Workshops voor vrijwilligers, leerkrachten en culturele partners

In de rol van verbinder, inspirator en expertisepartner voor erfgoededucatie in Utrecht geven we ook trainingen en workshops. We gaven acht trainingen aan leerkrachten, interne cultuurcoördinatoren en studenten aan lerarenopleidingen. Om rondleiders van erfgoedinstellingen te inspireren organiseerden we twee trainingen Interactief rondleiden. Daarnaast ontwikkelden we ook voor deze groep de training Storytelling.

‘Wij stimuleren scholen om samen met de leerlingen de eigen culturele omgeving te ontdekken’

Erfgoedwijzer met de klas

De website www.erfgoedwijzermetdeklas.nl is gelanceerd! De website bevat lesvoorbeelden voor leerlingen van groep 1 t/m 8. Leerkrachten kunnen er direct mee aan de slag. Erfgoedwijzer met de klas een een samenwerkingsproject dat Landschap Erfgoed Utrecht coördineert. In dit project is veel expertise samengebracht. De projectpartners zijn Imagine IC, de Reinwardt Academie, Erfgoed Gelderland, Plein C, Erfgoed Brabant, Erfgoedhuis Zuid-Holland, Delteykschool Werkhoven, de Marnix Academie, Meelicht educatieve projecten en Stip en lijn. Het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft het project financieel mogelijk gemaakt.

Partners

Landschap Erfgoed Utrecht werkt samen met bedrijven die geven om de natuur en het erfgoed in de provincie Utrecht. Deze bedrijven helpen met hun kennis bij projecten, doen mee aan bedrijvendagen in de natuur of doneren. In totaal 22 bedrijven ondersteunen Landschap Erfgoed Utrecht.

Bedrijvendagen

Tijdens zes bedrijvendagen kwamen zo'n 140 medewerkers van partnerorganisaties samen in actie voor de natuur. Teams van Fujitsu Geonius, Geoexperts, Puma, Rabobank en T-Mobile snoeiden, plantten, verwijderden zwerfvuil en verwijderde ongewenste begroeiing.

Partnermiddag

Op donderdag 26 oktober ontmoetten partners van verschillende bedrijven en projectleiders van Landschap Erfgoed Utrecht elkaar. Samen beklommen zij de de Pyramide van Austerlitz en hoorden van vrijwilliger Gert Lamers het verhaal van dit rijksmonument.

Partnerdag bij de Pyramide van Austerlitz.

Ga naar www.landschaperfgoedutrecht.nl
voor informatie over de projecten

Algemeen

Het is jouw wereld
Beleidsplan 2021–2024

Natuur en landschap

Het Groene Verkiezingsdebat
De Utrechtse Natuurvisie 2050
Droogteonderzoek
Klompennaden
Behoud van de wilde bij
Cursussen
Bijzondere Buitendagen
Natuurwerkdag

Erfgoed

Utrechtse Erfgoeddag
Utrechtse Erfgoedprijs
Verhalenplatform UtrechtAltijd.
Scars of War
Meldpunt Archeologie
Spreekuur Archeologie
Kennis- en netwerkdagen Romeinse Limes
Verhalenplatform UtrechtAltijd.nl

Erfgoededucatie

Herdenkingsjaar Slavernijverleden
Cultuurprogramma
Cultuureducatie met Kwaliteit
Workshops
Erfgoedwijzer met de klas

Partners

Bedrijvendagen
Partnermiddag